

УДК: 373.2:37.015.31

DOI: 10.31499/2706-6258.1(15).2026.359742

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ: РЕЦЕПЦІЯ ЗАРУБІЖНИХ ІДЕЙ Ф. ФРЕБЕЛЯ ТА М. МОНТЕССОРИ В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДО НУШ

Олексій Листопад, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ORCID: 0000-0002-3121-324X

E-mail: Lystopad.OA@pdpu.edu.ua

Ірина Мардарова, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ORCID: 0000-0001-8899-2830

E-mail: Mardarova.IK@pdpu.edu.ua

Наталія Листопад, кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін Комунального закладу «Одеський педагогічний фаховий коледж».

ORCID: 0000-0003-3550-9985

E-mail: natasha.listopad@gmail.com

У статті обґрунтовано, що соціалізація дітей передшкільного віку є ключовою передумовою їхньої успішної підготовки до навчання в умовах НУШ. Розглянуто та доведено, що ідеї Ф. Фребеля та М. Монтессорі мають значний потенціал для забезпечення ефективної соціалізації дітей передшкільного віку та формування їхньої готовності до шкільного навчання. Встановлено, що рецепція та творче переосмислення фребелівських і монтессоріанських педагогічних концепцій у контексті сучасної української дошкільної освіти відповідають ідеології НУШ. Акцентовано на необхідності цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до впровадження ідей Ф. Фребеля та М. Монтессорі.

***Ключові слова:** соціалізація; діти передшкільного віку; українська педагогіка; Ф. Фребель; М. Монтессорі; Нова українська школа; дошкільна освіта.*

SOCIALIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN UKRAINIAN PEDAGOGY: RECEPTION OF FOREIGN IDEAS BY F. FREEBEL AND M. MONTESSORI IN THE CONTEXT OF PREPARATION FOR NUSH

Oleksii Lystopad, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Preschool Education State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

ORCID: 0000-0002-3121-324X

E-mail: Lystopad.OA@pdpu.edu.ua

Iryna Mardarova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Preschool Education State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky».

ORCID: 0000-0001-8899-2830

ISSN 2706-6258

E-mail: Mardarova.IK@pdpu.edu.ua

Natalia Lystopad, Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of Preschool Disciplines, Municipal Institution «Odessa Pedagogical Professional College».

ORCID: 0000-0003-3550-9985

E-mail: natasha.listopad@gmail.com

The article argues that the socialization of preschool children is a key prerequisite for their successful preparation for learning in the New Ukrainian School, since it is in preschool age that the foundations of social competence, the ability to interact, self-regulation, and conscious participation in the educational process are laid. It is argued that the socialization of preschool children is a complex and multidimensional process that involves the assimilation of social norms, values, and behavior patterns necessary for the child's full integration into the social environment and subsequent successful learning at school. It is pointed out that socialization in preschool age occurs primarily in the process of play, communication, and cognitive activities, during which basic social roles, cooperation skills, the ability to self-regulate, responsibility, and acceptance of the rules of joint activity are formed. It has been examined and proven that the ideas of F. Froebel and M. Montessori on child development, the organization of the educational environment, the role of play, independent activity, and social interaction have significant potential for ensuring the effective socialization of preschool-age children and preparing them for school in both cognitive and socio-psychological terms. It has been established that the reception and creative rethinking of Froebel's and Montessori's pedagogical concepts in the context of modern Ukrainian preschool education correspond to the ideology of the New Ukrainian School, in particular its competence-based, child-centered, and activity-based approaches, and contribute to the formation of a holistic educational space for the development of the child's personality. Emphasis is placed on the need for targeted training of future preschool teachers to implement the ideas of F. Froebel and M. Montessori, which involves understanding the possibilities for their integration, developing professional readiness to design and implement a developmental educational environment focused on the comprehensive development of the child, their successful socialization, and preparation for learning in the conditions of the New Ukrainian School.

Keywords: socialization; preschool children; Ukrainian pedagogy; F. Froebel; M. Montessori; New Ukrainian School; preschool education.

У контексті модернізації системи освіти України соціалізація дітей передшкільного віку постає як один із провідних процесів становлення особистості, що передбачає залучення дитини до системи соціальних взаємин, опанування соціально значущих норм і цінностей, моделей поведінки, а також набуття первинного досвіду взаємодії з однолітками та дорослими. Саме в передшкільному віці формується підґрунтя соціальної компетентності, комунікативної культури, здатності до співпраці, саморегуляції та відповідального ставлення до власної поведінки, що є визначальними чинниками подальшого успішного навчання та адаптації дитини до шкільного освітнього середовища.

З огляду на зазначені виклики, актуальність проблеми соціалізації дітей передшкільного віку значно посилюється у світлі Концепції Нової української школи, яка орієнтує систему освіти на формування цілісної, соціально активної, компетентної особистості та визначає дитиноцентризм, педагогіку партнерства і компетентнісний підхід як базові принципи сучасної освіти [2]. У цьому контексті соціальні та громадянські компетентності розглядаються як необхідна умова успішного навчання, самореалізації та інтеграції дитини в суспільство, що актуалізує значення соціалізації ще на етапі дошкільної освіти.

Вагоме значення для осмислення проблеми має також Закон України «Про дошкільну освіту», який розглядає дошкільну освіту не лише як процес догляду та навчання, а як цілісну систему розвитку, виховання і соціалізації дитини. У законі акцентується увага на створенні умов для формування життєвих і соціальних компетентностей, розвитку емоційно-ціннісної сфери, комунікативних умінь та готовності дитини до подальшого навчання [1]. Таким чином, соціалізація дітей

передшкільного віку набуває нормативно закріпленого статусу як важливого освітнього результату, що забезпечує наступність між дошкільною та початковою освітою.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю глибокого осмислення зарубіжного педагогічного досвіду в контексті розвитку української дошкільної освіти. У сучасних умовах модернізації освітньої системи та впровадження Концепції Нової української школи особлива увага приділяється формуванню соціальних компетентностей, здатності до самостійної діяльності, комунікації та співпраці. Зарубіжні педагогічні системи, зокрема педагогічні ідеї Ф. Фребеля та М. Монтесорі, пропонують ефективні моделі організації освітнього процесу, які забезпечують всебічний розвиток дитини та сприяють формуванню соціальної адаптованості. Їхній досвід дозволяє окреслити напрями вдосконалення української дошкільної педагогіки, підвищити її методологічну обґрунтованість та практичну ефективність, а також створити умови для наступності дошкільного і початкового навчання в умовах НУШ. Таким чином, інтеграція зарубіжних підходів у національний освітній простір є актуальною та необхідною складовою забезпечення якості дошкільної освіти, розвитку особистості дитини та підготовки її до життя в соціумі.

Проблема соціалізації дітей передшкільного віку широко висвітлюється в українській та зарубіжній педагогічній літературі, проте її дослідження мають різні акценти залежно від освітньо-культурного контексту. В українській педагогіці соціалізація розглядається як системний процес формування соціальних, моральних і комунікативних компетентностей дитини, що забезпечує її адаптацію до колективу та підготовку до навчання в школі (С. Васильєва, О. Грисюк, Г. Древаль, О. Демченко, А. Здіховський, Т. Зінченко, О. Кононко, Г. Корінна, В. Кузь, О. Мазурик, С. Матвієнко, Л. Орбан-Лембрик, Т. Піроженко, К. Суятинова, О. Хартман та інші). Значний внесок у вивчення цього питання зробили сучасні вітчизняні дослідники, які підкреслюють важливість ігрової діяльності, міжособистісної взаємодії та інтеграції сімейного і дошкільного виховання у контексті формування соціальної компетентності. Зокрема, Л. Варяниця розглядала проблеми дитячої субкультури як фактору соціалізації молодшого школяра в освітньому процесі; О. Власова досліджувала психологічну структуру та чинники розвитку соціальних здібностей; Л. Врочинська акцентувала увагу на проблемі виховання гуманної поведінки дітей старшого дошкільного віку у процесі взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї; І. Гладченко наголошувала на необхідності соціалізації дітей-сиріт першого року життя з порушеннями психофізичного розвитку; Т. Говорун досліджував соціалізацію статі як фактору розвитку Я-концепції; А. Забловський вивчав соціалізацію статево-вікових груп в традиційній культурі українців другої половини XIX– початку XX ст.; Н. Захарова розглядала проблеми адаптації дітей дошкільного віку до сучасного соціального простору; О. Косарева аналізувала педагогічні умови формування гармонійних взаємин батьків з дітьми старшого дошкільного віку; О. Малахова висвітлювала особливості соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками; І. Печенко зосереджував увагу на проблемах соціалізації дітей в умовах сільських навчально-виховних комплексів «заклад дошкільної освіти-школа»; І. Рогальська-Яблонська вивчала теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві.

Зарубіжні наукові школи, зокрема ті, що спираються на педагогічні ідеї Ф. Фребеля та М. Монтесорі, зосереджують увагу на соціальній спрямованості ігрової й освітньої діяльності, формуванні дитячої самостійності, розвитку соціальних і когнітивних компетентностей, відповідальності, а також навичок ефективної взаємодії в групі. Наукові розвідки (E. Aisyah, R. Arif, T. Aslanian, H. Harun, A. Lillard, L. McNair, S. Powell, M. Roszak) демонструють ефективні підходи до організації дитячого

колективу, що сприяють формуванню соціально зрілої особистості та підготовці дітей до шкільного навчання, водночас підкреслюючи необхідність адаптації та трансформації ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі в сучасних педагогічних практиках та їх значущу роль у розвитку міжнародної педагогічної науки [11; 12; 13; 14].

Аналіз наукових джерел свідчить [3; 4; 5; 7; 8; 9], що в українській педагогіці актуальною залишається потреба в адаптації зарубіжного досвіду до національного освітнього контексту, врахування культурних, соціальних і законодавчих особливостей та інтеграції передових підходів у практику закладів освіти, що робить дослідження проблеми соціалізації дітей передшкільного віку надзвичайно актуальною і необхідною для забезпечення наступності освіти в умовах Нової української школи.

Мета статті: полягає в науковому аналізі особливостей соціалізації дітей передшкільного віку в українській педагогіці крізь призму рецепції зарубіжних педагогічних ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі, а також у з'ясуванні можливостей їх адаптації й інтеграції в сучасну систему підготовки дітей до навчання в умовах Нової української школи.

У вітчизняному науковому дискурсі (І. Бабій, А. Висоцька, Л. Врочинська, І. Гладченко, І. Дичківська, О. Козлюк, Л. Кузьмук, Т. Прищеп, Т. Поніманська, І. Рогальська-Яблонська) стверджується, що соціалізація дітей передшкільного віку є складним і багатовимірним процесом, що передбачає засвоєння соціальних норм, цінностей і моделей поведінки, необхідних для повноцінного входження дитини в соціальне середовище та подальшого успішного навчання у школі. У дослідженнях вказується, що соціалізація у передшкільному віці відбувається насамперед у процесі ігрової, комунікативної та пізнавальної діяльності, у ході яких формуються базові соціальні ролі, навички співпраці, здатність до саморегуляції, відповідальності та прийняття правил спільної діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграє розвиток емоційного інтелекту, уміння розуміти власні емоції та емоції інших, налагоджувати міжособистісні взаємини, конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації та діяти відповідно до морально-етичних норм [8, с. 4; 9, с. 7].

Водночас Концепція Нової української школи деталізує окреслені положення, акцентуючи на забезпеченні наступності та безперервності процесу соціалізації між дошкільною і початковою ланками освіти. У центрі уваги перебуває підготовка дитини до навчання не лише в академічному, а й у соціально-психологічному вимірах, що передбачає сформованість умінь працювати в команді, дотримуватися правил спільної діяльності, виявляти відповідальність за власні дії та повагу до різноманітності [2].

Не можна не зважати на те, що соціалізаційний потенціал педагогіки Ф. Фребеля ґрунтується на розумінні дитини як активного суб'єкта розвитку, який входить у соціальний світ через гру, спільну діяльність і взаємодію з однолітками та дорослими. Ф. Фребель послідовно обґрунтовує ідею колективного виховання як провідного чинника формування соціально зрілої особистості, наголошуючи на виховному значенні спільного життя дітей у спеціально організованому середовищі. Зокрема, педагог підкреслює визначальну роль гри у процесі соціалізації дитини, зазначаючи, що «гра є найвищим виявом розвитку дитини в цей період, адже в ній вона вільно розкриває свою внутрішню сутність» [10, с. 82]. У цьому контексті гра розглядається не лише як форма активності, а як засіб входження дитини в систему соціальних відносин, засвоєння норм співжиття та розвитку комунікативних умінь. Особливе значення Ф. Фребель надає дитячому садку як соціальному простору, де закладаються основи взаємодії та співпраці. Він зазначає, що «дитячий садок має бути спільнотою, у якій діти вчаться жити разом, діяти узгоджено й поважати одне одного», підкреслюючи тим самим соціально-виховну місію цієї інституції [10, с. 101]. Оскільки, через колективні

ігри, спільну працю та взаємодію з педагогом дитина поступово опановує соціальні ролі та набуває досвіду відповідальної поведінки.

Зібраний і проаналізований фактичний матеріал дозволяє стверджувати, що соціалізація дитини в педагогічній системі М. Монтесорі розглядається як природний і внутрішньо зумовлений процес становлення особистості, що відбувається в умовах спеціально підготовленого середовища та свободи самостійної діяльності. Дослідниця послідовно обґрунтовує ідею соціалізації через індивідуальний розвиток, підкреслюючи, що справжнє входження дитини в соціум можливе лише за умов поваги до її внутрішніх потреб і темпів розвитку. Ключовим механізмом соціалізації у педагогіці М. Монтесорі є самостійна діяльність дитини в спільному освітньому просторі. Авторка наголошує, що «свобода дитини не означає ізоляції, навпаки – вона відкриває шлях до гармонійного співжиття з іншими», підкреслюючи, що взаємодія між дітьми виникає природно, без примусу з боку дорослого [6, с. 118]. Нею описано, як діти різного віку працюють поруч, спостерігають одне за одним, наслідують дії старших, навчаються співпраці та взаємоповаги, що формує основи соціальної компетентності. Важливе місце у соціалізаційному процесі посідає дисципліна, яку М. Монтесорі трактує не як зовнішній контроль, а як результат внутрішньої організованості дитини. У цьому контексті вона зазначає, що «справжня дисципліна народжується зі свободи, поєднаної з відповідальністю» [6, с. 119]. Окрему увагу М. Монтесорі приділяє вихованню соціальної відповідальності та емпатії. У її праці наведено приклади, коли діти самостійно піклуються про порядок у класі, допомагають молодшим, дотримуються тиші під час роботи інших, що, за словами педагогині, сприяє формуванню «почуття спільноти та усвідомлення власної ролі в ній» [6, с. 106]. Такі практики забезпечують не лише розвиток індивідуальної автономії, а й становлення дитини як соціальної істоти.

Отже, педагогічні системи М. Монтесорі та Ф. Фребеля становлять вагомий теоретико-методологічний внесок у розвиток уявлень про соціалізацію дітей передшкільного віку та їхню підготовку до шкільного навчання. Обидві концепції, зберігаючи власну специфіку, ґрунтуються на визнанні дитини активним суб'єктом розвитку та підкреслюють визначальну роль спеціально організованого освітнього середовища у формуванні соціальної компетентності. М. Монтесорі акцентує увагу на внутрішній свободі дитини, самодисципліні та природній соціальній взаємодії, що забезпечує становлення відповідальної, самостійної та здатної до співжиття особистості [6]. Водночас педагогіка Ф. Фребеля розкриває соціалізаційний потенціал колективної гри й спільної діяльності як провідних засобів розвитку умінь співпраці, взаєморозуміння та прийняття соціальних ролей [10]. Узагальнюючи, можна стверджувати, що їх ідеї закладають наукові підвалини для формування соціально зрілої дитини, готової до навчання в школі не лише в інтелектуальному, а й у соціально-психологічному вимірах. Їхні педагогічні концепції сприяють розвитку самостійності, відповідальності, комунікативних умінь і здатності до конструктивної взаємодії в колективі, що забезпечує успішну адаптацію дітей передшкільного віку до умов шкільного навчання та подальшого життя в суспільстві.

Трансформація педагогічних ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі в українських освітніх практиках (Л. Артемова, Н. Гавриш, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Поніманська) відбувається в умовах переосмислення класичних концепцій з урахуванням національних освітніх пріоритетів, культурно-історичних традицій та сучасних суспільних викликів. Основні положення їхніх педагогічних систем не відтворюються механічно, а зазнають змістовної адаптації, що забезпечує їхню відповідність нормативним вимогам української дошкільної освіти та запитам Нової української школи. Зокрема, ідеї Ф. Фребеля щодо виховного потенціалу гри, колективної

діяльності та цілісного розвитку дитини трансформуються у практики інтегрованого навчання, ігрових освітніх технологій і партнерської взаємодії між дитиною, педагогом і сім'єю [5; 7]. Водночас концепція М. Монтесорі щодо самостійності, свободи вибору та підготовленого середовища знаходить відображення у створенні розвивального освітнього простору, орієнтованого на індивідуальні потреби та можливості дитини [3]

З урахуванням національного освітнього контексту адаптація ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі здійснюється відповідно до положень Державного стандарту дошкільної освіти, Концепції Нової української школи та сучасних підходів до реалізації компетентнісної парадигми навчання. При цьому важливого значення набуває поєднання індивідуалізованого підходу, характерного для педагогіки М. Монтесорі, з колективними формами діяльності, притаманними фребелівській традиції, що відповідає українським освітнім і соціокультурним умовам.

Є очевидним, що рецепція ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі в контексті підготовки дітей до Нової української школи характеризується інтеграцією класичних педагогічних концепцій у сучасну систему дошкільної освіти з урахуванням вимог компетентнісного підходу та соціокультурних особливостей українського освітнього середовища. Ідеї Ф. Фребеля, що підкреслюють значення колективної гри, спільної діяльності та цілісного розвитку дитини, трансформуються у практики організації інтегрованого освітнього процесу, спрямованого на формування соціальної компетентності, умінь співпраці та взаємодії в групі [5; 7]. Педагогіка М. Монтесорі у цьому контексті розглядається як модель, що забезпечує гармонійне поєднання свободи вибору, самостійної діяльності та організованого середовища, яке стимулює розвиток індивідуальних здібностей дитини, одночасно формуючи навички соціальної взаємодії та емпатії [3]. Можна стверджувати, що у практиці українських закладів освіти елементи монтесоріанського підходу впроваджуються через підготовку освітнього простору, що відповідає віковим особливостям дітей, використання матеріалів, що сприяють самостійності та самоконтролю, а також через організацію діяльності, яка заохочує співпрацю і взаємопоміч серед дітей [3].

Рецепція та творче переосмислення фребелівських і монтесоріанських педагогічних концепцій у контексті сучасної української дошкільної освіти органічно узгоджуються з ідеологією Нової української школи, оскільки ґрунтуються на спільних ціннісних та методологічних засадах, зокрема компетентнісному, дитиноцентрованому та діяльнісному підходах.

Компетентнісний підхід Нової української школи передбачає формування в дітей здатності застосовувати набуті знання, уміння та досвід у різних життєвих ситуаціях. У фребелівській педагогіці це реалізується через організацію ігрової діяльності, використання «дарів Фребеля», колективні ігри та вправи, що сприяють розвитку комунікативних, соціальних і пізнавальних компетентностей. У монтесоріанській системі акцент робиться на розвитку самостійності, відповідальності, навичок вибору та самоконтролю, що безпосередньо корелює з формуванням ключових компетентностей, задекларованих у Концепції НУШ.

Дитиноцентрованість, як одна з провідних ідей Нової української школи, знаходить виразне відображення в обох педагогічних концепціях. Ф. Фребель розглядав дитину як активного суб'єкта розвитку, М. Монтесорі, у свою чергу, наголошувала на повазі до природних потреб і темпів розвитку дитини, створенні підготовленого середовища, яке забезпечує свободу вибору діяльності. Творче переосмислення цих ідей у сучасних закладах дошкільної освіти України дозволяє вибудовувати освітній процес з урахуванням вікових, індивідуальних і соціальних особливостей дітей, що повністю відповідає дитиноцентрованій парадигмі НУШ.

Діяльнісний підхід, що є методологічною основою Нової української школи, також знаходить глибоке підґрунтя у спадщині Ф. Фребеля та М. Монтесорі. Фребелівська концепція підкреслює значення діяльності як умови пізнання світу та соціалізації дитини, зокрема через гру, конструювання та спільну діяльність. Монтесоріанська педагогіка орієнтує освітній процес на практичну діяльність дитини, маніпуляцію з дидактичними матеріалами, самостійне відкриття знань у процесі активної взаємодії з середовищем. У сучасному українському освітньому просторі ці підходи трансформуються відповідно до вимог Державного стандарту дошкільної освіти та Концепції НУШ, сприяючи формуванню в дітей досвіду активної, усвідомленої та соціально значущої діяльності.

Спираючись на викладені положення, доцільно констатувати, що на сучасному етапі актуалізується потреба в системній професійній підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти, здатних до інтеграції фребелівської та монтесоріанської педагогічних традицій у процесі соціалізації та підготовки дітей передшкільного віку до навчання в умовах Нової української школи [4]. У Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» в межах підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта» синтез педагогічних підходів Ф. Фребеля та М. Монтесорі, що сприяють ефективній соціалізації дітей, забезпечуючи їхню готовність до навчання в умовах Нової української школи як у когнітивному, так і в соціально-психологічному вимірах розглядається в рамках освітніх компонентів «Дошкільна педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Порівняльна дошкільна педагогіка», «Теорія і практика соціалізації дитини». Системне та послідовне впровадження даних дисциплін дозволяє здобувачам вищої освіти ознайомитись та оволодіти теоретико-методологічними засадами фребелівської та монтесоріанської педагогічних концепцій, усвідомити можливості їх інтеграції в сучасному освітньому процесі закладів дошкільної освіти, сформуванню професійну готовність до проєктування та реалізації освітнього середовища, спрямованого на всебічний розвиток дитини, її успішну соціалізацію та підготовку до навчання в умовах Нової української школи.

Висновки.

1. У статті обґрунтовано, що соціалізація дітей передшкільного віку є ключовою передумовою їхньої успішної підготовки до навчання в умовах Нової української школи, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи соціальної компетентності, здатності до взаємодії, саморегуляції та усвідомленої участі в освітньому процесі.

2. Доведено, що ідеї Ф. Фребеля та М. Монтесорі щодо розвитку дитини, організації освітнього середовища, ролі гри, самостійної діяльності та соціальної взаємодії мають значний потенціал для забезпечення ефективної соціалізації дітей передшкільного віку та формування їхньої готовності до шкільного навчання як у когнітивному, так і в соціально-психологічному вимірах.

3. Встановлено, що рецепція та творче переосмислення фребелівських і монтесоріанських педагогічних концепцій у контексті сучасної української дошкільної освіти відповідають ідеології Нової української школи, зокрема її компетентнісному, дитиноцентрованому та діяльнісному підходам, і сприяють формуванню цілісного освітнього простору для розвитку особистості дитини.

4. Акцентовано на необхідності цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до впровадження ідей Ф. Фребеля та М. Монтесорі, що передбачає усвідомлення можливостей їх інтеграції, формування професійної готовності до проєктування та реалізації розвивального освітнього середовища, орієнтованого на

всебічний розвиток дитини, її успішну соціалізацію та підготовку до навчання в умовах Нової української школи.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні та науковому обґрунтуванні моделей інтеграції фребелівських і монтессоріанських педагогічних ідей у практику сучасних закладів дошкільної освіти в контексті реалізації Концепції Нової української школи, а також у вивченні ефективності їх упровадження для формування соціальних і ключових компетентностей дітей передшкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України. Закон України «Про освіту»: станом на 01.01.2026, № 4695-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження від 14 груд. 2016 р. № 988-р (ред. від 22 серпня 2018 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
3. Лапаєнко С. В., Павленко Т. С. Педагогіка М. Монтессорі: інноваційні орієнтири для сучасної освітньої практики. *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. 2025. Випуск 86. Том 1. С. 15–20.
4. Листопад О., Мардарова І. Підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія: Педагогічні науки. Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2020. Вип. 49. С. 63–71.*
5. Марченко А., Боярська-Хоменко А. Педагогічні ідеї Фрідріха Фребеля. *Персоналії у науково-педагогічному дискурсі: матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2022. С. 61–63.*
6. Монтессорі М. Метод наукової педагогіки, застосування до дитячого виховання в «Будинках дитини». *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки/ за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ «Вища школа», 2004. С. 104–120.*
7. Реґо Г.І. Вплив ідей Фрідріха Фребеля на становлення дошкільного виховання в Угорщині. *Педагогічні науки*. 2023. Випуск 101. С. 22–26.
8. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / Уклад. Т. І. Прищеп. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 169 с.
9. Соціальний розвиток дитини: старший дошкільний вік / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська, О. А. Козлюк, Л. І. Кузьмук. 2-ге вид. Київ : Генеза, 2014. 88 с.
10. Фребель Ф. Дитячий садок. *Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки/ за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ «Вища школа», 2004. С. 74–103.*
11. Aisyah Eny Nur, Harun Harun, Rohman Arif Learning Through Play in Early Children's Education in Friedrich Wilhelm Froebel's Perspective. *Proceedings of the International Conference on Educational Management and Technology*. 2023, С. 571–582.
12. Aslanian Teresa K., McNair Lynn J. & Powell Sacha Finding Froebel: National and Cross-National Pedagogical Paths in Froebelian Early Childhood Education. *Global Education Review*, 2022, 9 (1), С. 1–5.
13. Lillard A., & Else-Quest N. Evaluating Montessori education. *Science*. 2006, 313(5795), С. 1893–1894.
14. Roszak M. Friedrich Froebel's pedagogical concept within Polish pre-school education: the revival of 19th century thought in modern institutional upbringing of children. *Society Register*. 2018, 2(2), С. 149–162.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2026). Law of Ukraine "On Education" (No. 4695-IX, as of January 1, 2026). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016). On approval of the Concept for the implementation of state policy in the field of general secondary education reform "New Ukrainian School" for the period up to 2029 (Order No. 988-r, December 14, 2016; revised August 22, 2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Lapaenko, S. V., & Pavlenko, T. S. (2025). Pedagogy of M. Montessori: Innovative guidelines for modern educational practice. *General Pedagogy and History of Pedagogy*, 86(1), 15–20. [in Ukrainian].
4. Lystopad, O., & Mardarova, I. (2020). Training future preschool teachers for the socialization of preschool children. *Scientific Bulletin of Izmail State University of Humanities. Series: Pedagogical Sciences*, 49, 63–71. [in Ukrainian].
5. Marchenko, A., & Boyarska-Khomenko, A. (2022). Pedagogical ideas of Friedrich Fröbel. In *Personalities in the scientific and pedagogical discourse: Materials of the scientific-practical conference* (pp. 61–63). Kharkiv, [in Ukrainian].

6. Montessori, M. (2004). The method of scientific pedagogy applied to child education in “Children’s Houses”. In Z. N. Borysova (Ed.), *Chrestomathy of the history of preschool pedagogy* (pp. 104–120). Kyiv, Ukraine: Vyshcha Shkola. [in Ukrainian].
7. Reho, H. I. (2023). The influence of Friedrich Fröbel’s ideas on the development of preschool education in Hungary. *Pedagogical Sciences*, 101, 22–26. [in Ukrainian].
8. Pryshchepa, T. I. (Ed.). (2009). Socialization of preschool children in the conditions of preschool educational institutions. Kharkiv, Ukraine: Osnova Publishing Group. [in Ukrainian].
9. Ponimanska, T. I., Dychkivska, I. M., Kozliuk, O. A., & Kuzmuk, L. I. (2014). Social development of the child: Senior preschool age (2nd ed.). Kyiv, Ukraine: Heneza. [in Ukrainian].
10. Fröbel, F. (2004). The kindergarten. In Z. N. Borysova (Ed.), *Chrestomathy of the history of preschool pedagogy* (pp. 74–103). Kyiv, Ukraine: Vyshcha Shkola. [in Ukrainian].
11. Aisyah, E. N., Harun, H., & Rohman, A. (2023). Learning through play in early children’s education in Friedrich Wilhelm Froebel’s perspective. In *Proceedings of the International Conference on Educational Management and Technology* (pp. 571–582). [in English].
12. Aslanian, T. K., McNair, L. J., & Powell, S. (2022). Finding Froebel: National and cross-national pedagogical paths in Froebelian early childhood education. *Global Education Review*, 9(1), 1–5. [in English].
13. Lillard, A., & Else-Quest, N. (2006). Evaluating Montessori education. *Science*, 313(5795), 1893–1894. [in English].
14. Roszak, M. (2018). Friedrich Froebel's pedagogical concept within Polish pre-school education: The revival of 19th century thought in modern institutional upbringing of children. *Society Register*, 2(2), 149–162. [in English].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2026 р.

Прийнята до друку 20.03.2026 р.

Опубліковано 02.04.2026 р.